

NÚMERO

145

*Butlletí*

OCTUBRE

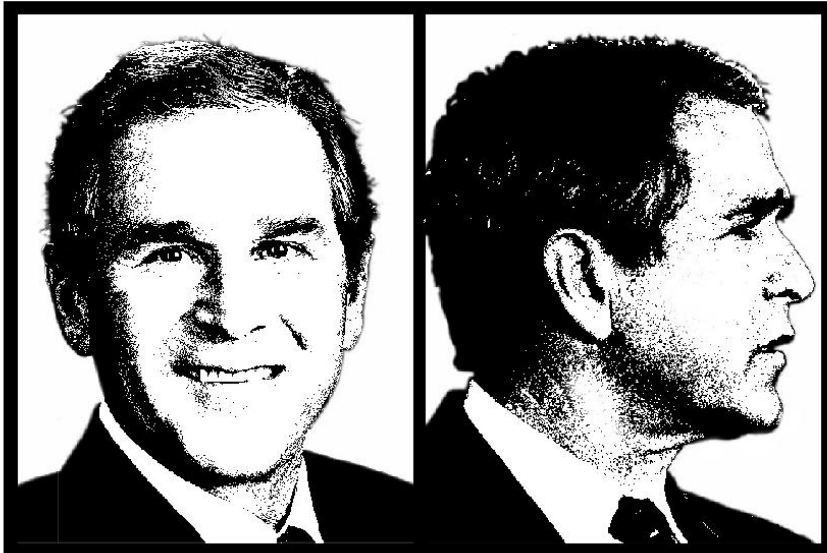
2004

*Estel Negre*

ÒRGAN D'EXPRESSIÓ I COMBAT DE L'ATENEU LLIBERTARI ESTEL NEGRE

# WANTED

## George W. Bush



**PER CRIMS CONTRA LA HUMANITAT  
SI US EL TROBEU, NO US HI ACOSTEU, ÉS PERILLÓS!  
PORTA ARMAMENT NUCLEAR.  
LA JUSTÍCIA POPULAR ALGUN DIA  
LI DEMANARÀ COMPTES.**

# BUSHISMS · BUSHISMS · BUSHISMS

La caça i recopilació de *bushisms* (espifiades, errors, lapsus i parides diverses del president George Bush) són gairebé un esport nacional als Estats Units. La seva sintaxi, sovint enrevesada, és un tret estilístic de l'autor. Cal dir que no es tracta d'un problema de traducció de les frases, Bush realment parla així. Qui s'interessi pels textos originals pot trobar-los, per exemple, en [www.bushisms.com](http://www.bushisms.com).

Cada una de les cites va seguida per les referències de lloc i de data on es van pronunciar o publicar per primer cop.

A gaudir!

Les nostres importacions ens arriben cada vegada més de l'estranger.

*National Public Radio*, 25 set. 2000

Tindrè una política exterior orientada cap a l'estranger.

Redwood (Califòrnia), 27 set. 2000

La gent espera que fracassem. La nostra missió és anar més enllà de les seves expectatives.

*Una de les primeres notes dirigides als seus col·laboradors, després de guanyar les eleccions*

La pregunta realment important és: a quants he donat la mà?

*New York Times*, 32 oct. 1999

La nostra nació ha d'unificar-se per estar unida.

Tampa, 4 jun. 2000

Ahir van veure el president. Em va fer l'efecte que realment és un llançat, com es diu subtilment en cercles diplomàtics.

*Sobre el president Putin*  
Roma, 23 jul. 2001

He dit que el règim de sancions és com un formatge de Gruyère, és a dir, que no han estat molt eficaces.

Washington, 22 feb. 2001

La família és el lloc on la nostra nació pot trobar l'esperança, on les ales s'ajeu a dormir.

La Cross (Wisconsin), 18 oct. 2000

L'altra dia em vaig sentir orgullós quan tant els republicans com els demòcrates em van fer costat al Rose Garden per a anunciar el seu suport a un clar objectiu: o et desarmes o ho farem nosaltres.

*Sobre Saddam Hussein*  
Manchester (New Hampshire), 5 oct. 2002

Estem totalment decidits a treballar amb les dues part per abaixar el nivell de terror a un nivell acceptable per a ambdues.

Boston, 3 oct. 2000

Fem tot el possible per a posar fi a la solució.

4 oct. 2001

Quan parlo... quan parlo de mi, i quan ell parla de mi, els dos estem parlant de mi.

*MSNBC*, 31 mai. 2000

Sóc conscient d'estar salvaguardant el poder executiu no només per a mi sinó també per als meus predecessors.

Washington, 29 gen. 2001

Seria un error que el Senat dels Estats Units permetés que qualsevol tipus de clon humà sortís d'aquesta cambra.

Washington, 10 abr. 2002

Els Estats haurien de tenir el dret de promulgar lleis i d'imposar restriccions raonables, sobretot per acabar amb la pràctica inhumana de posar fi a una vida que, en cas contrari, podria viure.

Cleveland, 29 jun. 2000

Si els habitants de Timor Est decideixen insurreccionar-se, és segur que faré una declaració.

*The New York Times*, 16 jun. 1999

Cal mantenir bones relacions amb els grecs.

*The Economist*, 12 jun. 1999

Fixin-s'hi, les nacions lliures són nacions pacífiques, les nacions lliures no s'ataquen. Les nacions lliures no fabriques armes de destrucció en massa.

Milwaukee, 3 oct. 2003

Dick Cheney i jo no volem que aquesta nació es trobi en recessió. Volem que tothom que pugui trobar feina pugui trobar feina.

*60 minutes*, 5 des. 2000

No és reaganesc mantenir una política fiscal de tipus clintonià.

Los Ángeles, 23 feb. 2001

L'ambaixador i el general m'han informat que la gran majoria dels iraquians volen viure en un món pacífic i lliure. I nosaltres trobarem aquesta gent i la posarem a mans de la justícia.

Washington, 27 oct. 2003

Per cada tiroteig mortal hi ha més o menys tres tiroteigs no mortals. I això, senyors, és inacceptable a Amèrica. S'implement inacceptable. Haurem de fer alguna cosa.

Filadèlfia, 14 mai. 2001

Molt poques vegades es planteja aquesta pregunta: aprenen els nostres fills.

Florence (Carolina del Sud), 11 gen. 2000

Aquesta és una nació que estima les nostres llibertats, que estima el nostre país.

Washington, 17 mai. 2002

Aquest cas ha estat molt estudiat i ha tingut una analització completa.

*Seattle Post-Intelligencer*, 23 jun. 2000

La feina més important no és la de governador... o la de primera dama, com és el meu cas.

*San Antonio Express-News*, 30 gen. 2000

És la mena de persona que quan diu que ens dóna la seva paraula realment ho pensa. A vegades això no passa totes les vegades en la vida política.

Chicago, 6 mar. 2001

BUSH: En primer lloc, el *cinco de mayo* no és el dia de la Independència. És el *dieciseis de septiembre* i...

MATTHEWS: Què significa això en anglès?

BUSH: Quinze de setembre.

*MSNBC*, 31 mai. 2000

Si t'acomiaiden, et quedes sense feina al 100%.

Green Bay, 3 set. 2001

Ni en francès ni en anglès ni en mexicà.

Quebec, 31 abr. 2001

Bé, penso que si dius que faràs una cosa i no ho fas, això és l'honradesa.

*Xat en la web de CNN*, 30 ago. 2000

Si estan cansats i farts de la política del cinisme, les enquestes i els principis, vinguin i unint-se a aquesta campanya.

*The Washington Post*, 17 feb. 2000

Abans de res, vull deixar-lo molt clar: els pobres no han de ser necessàriament assassins.

Washington, 19 mai. 2001



# ANARQUISME DAVANT DE NACIONALISME

La relació entre anarquisme i nacionalisme ha generat, i afortunadament seguirà generant, enriquidors i apassionats debats; aquest mateix butlletí n'és la prova. La raó d'això és simple: en l'àmbit del moviment llibertari han existit i existeixen positures, propostes i parers per dar i per vendre. I nosaltres, com no, volem posar tota la carn a la graella. En el darrer número de la revista barcelonina *Polémica* s'han publicat tres articles sobre el tema: «Anarquisme davant de nacionalisme», de Paco Madrid; «El sentiment nacional en les idees llibertàries», de Gerard Jacas; i «El nacionalisme com a religió d'Estat», d'Ignasi de Llorens. Nosaltres hem traduït els articles al català i en publicarem un en cada proper número. La discussió és a la palestra...

Els historiadors, en línies generals, han analitzat els pressupostos teòrics de l'anarquisme, plantejant els problemes de manera absoluta. Aquest mètode té com a objectiu trobar, de la forma més senzilla possible, la desqualificació sense pal·liatius de les teories anarquistes que n'és, en definitiva, el propòsit de la majoria. Per tant, suposar que tracten d'analitzar els problemes socials i posar de relleu de quina forma han estat encarats pels distints moviments i en particular per l'anarquista, és un error que porta, en el millor dels casos, a una terrible confusió.

Aquest és el cas, per exemple, del nacionalisme, el qual presenta nombrosos problemes metodològics, però el més greu en substància és la mescladissa de conceptes que s'han anat incorporant per significar coses molt diverses, teixint al seu voltant una atapeïda xarxa que impedeix encarar el problema amb un mínim de rigor.

Amb tot, l'anarquista alemany Rudolf Rocker ja va plantejar la qüestió en uns termes que deixen poques oportunitats al dubte. D'ençà que el seu llibre *Nationalismus und Kultur (Nacionalisme i Cultura)* va ser publicat per primera vegada als anys trenta, molt poques novetats han estat introduïdes en aquest tema. Pot ser analitzada la qüestió des d'altres perspectives o aprofundir en aspectes poc explorats, però els pressupostos bàsics de l'enfocament anarquista sobre el nacionalisme és difícil que sofreixin variació<sup>1</sup>. Precisament partiré d'una de les

tesis del llibre per desenvolupar i sintetitzar el punt de vista de l'anarquisme entorn de tan espinosa qüestió. Efectivament, per a Rocker: «La nació no és la causa, sinó l'efecte de l'Estat. És l'Estat el que crea la nació, no la nació l'Estat. Des d'aquest punt de vista, entre poble i nació existeix la mateixa diferència que entre societat i Estat.»<sup>2</sup>

Segons el meu parer és summament important aquest punt de partida, perquè pot ser-nos de molta utilitat per tractar d'extreure de la confusió els aspectes reals dels conflictes nacionals. L'Estat, sorgit de la Revolució francesa, va generar la idea de nació, desconeguda fins aleshores, encerclant un determinat territori i dotant-lo d'una determinada estructura política favorable al desenvolupament del sistema econòmic capitalista. Posteriorment s'anirien incorporant a aquest concepte diversos aspectes mítics: els seus orígens —gairebé sempre heroics—, les seves creences, costums, etc. Com més endavant veurem amb més detall, aquesta idea està en crisi des de fa molt temps i les seves reminiscències donen lloc a confusions hàbilment explotades pels servidors de l'Estat.

Però, per entendre en tota la seva complexitat la idea anarquista, és necessari que ens detinguem un moment en la seva formulació teòrica de l'Estat. L'anarquista italià Camillo Berneri així el definia: «Els anarquistes es diferencien dels marxistes perquè consideren l'Estat com un òrgan de

classe i no interclassista, com afirmen aquests. Segons Marx-Engels, l'Estat hauria sorgit després d'haver-se format les classes. Aquesta concepció, que constitueix un retorn a la filosofia del dret natural de Hobbes, és rebutjada pels anarquistes, que consideren el poder polític com el principal origen de les classes i d'aquesta concepció històrica indueixen que la destrucció de l'Estat és la *conditio sine qua non* per a l'extinció del capitalisme.»<sup>3</sup>

N'hi ha prou amb aquesta definició per calibrar quina va ser la posició dels anarquistes davant del fet nacional, inseparable de la idea d'Estat. La idea nacional —ahora que l'Estat— es va anar desenvolupant i consolidant al llarg del segle XIX, donant lloc a guerres d'independència per alliberar-se del jou d'alguna potència estrangera o per reclamar els seus drets nacionals. D'aquesta manera, algunes nacions desaparegueren i altres sorgiren del desmembrament d'algun imperi, però en tots els casos el procés seria el mateix: constitució d'un Estat nacional que delimitaria les fronteres territorials i assumiria els distintius i símbols propis de la nació en qüestió. En aquest procés d'assimilació, la seqüència en la formació de la consciència nacional poc es diferencia dels rituals religiosos. Com assenyala Rudolf Rocker: «Els Estats nacionals són organismes polítics eclesiàstics. L'anomenada consciència nacional no és innata en l'home, sinó suscitada en ell per l'educació; és una noció religiosa: s'és francès, alemany o italià com s'és catòlic, protestant o jueu.»<sup>4</sup>

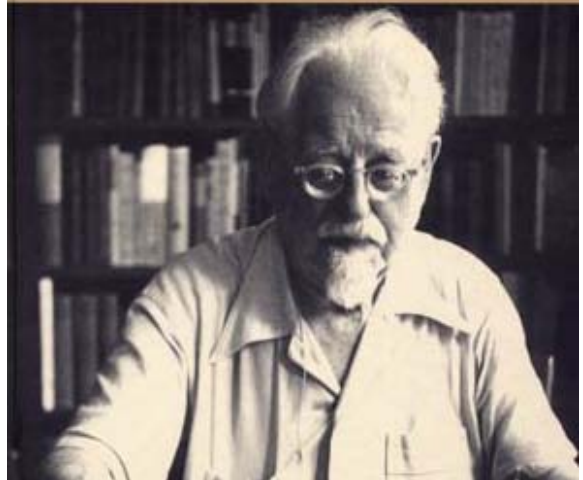
Partint de les premisses apuntades anteriorment, no ha d'estranyar que l'anarquisme nasqués amb vocació internacionalista, com l'única forma de superar els nacionalismes i els entrebancs que aquest concepte suposava per a l'emancipació de l'ésser humà. De fet, a Espanya, l'única força política organitzada que es va oposar decididament a la idea de Nació va ser la Internacional. Així ho afirma també l'historiador Álvarez Junco: «Només l'organització

proletària que penetra amb "la Gloriosa" refusa enarborar el mite nacional i, sense que existeixin en principi raons ineludibles per a això, grava l'internacionalisme en el frontispici de la ideologia socialista, on es mantindrà permanentment, en el cas dels bakunistes —en consonància amb el seu individualisme i el seu afany de destrucció dels mites ideològics, als que consideren causants directes de l'opressió política—, i fins entrat el segle XX entre els socialistes marxistes.»<sup>5</sup>

Aquests «mites ideològics» a què es refereix el professor Junco no són altra cosa que els fonaments ancestrals de l'opressió: el guerrer, el sacerdot i el comerciant, transmutats per obra i gràcia de la «Pàtria» en Capital, Església i Estat. Però, quan a Espanya sorgeix el moviment obrer internacionalista, la idea nacional està representada únicament per la Pàtria espanyola i hi dirigiran els seus atacs, centrats aquests en els pilars de sustentació de l'opressió: les guerres, l'explotació i el fanatisme. Aquests van ser bàsicament els pressuposts de l'anarquisme per oposar-se

## NATIONALISMUS UND KULTUR

RUDOLF ROCKER



al nacionalisme, sempre en nom de la fraternitat universal. Quan sorgeixin a la península ibèrica altres corrents nacionalistes —específicament a Catalunya i el País Basc a finals del segle XIX— la postura anarquista —en línies generals— davant d'aquests corrents, serà exactament la mateixa. Així ho sintetitza Anselmo Lorenzo: «Els treballadors no han de lluitar per un nou amo ni per una nova classe d'amos, i cal que engeguin a passeig els que vinguin amb músiques regionals d'aqueixes que deixen subsistents com si res el propietari, el capitalista, l'explotador i l'usurer; és a dir, l'usurpador i el lladre legals.»<sup>6</sup>

Però, com després es demostraria a la pràctica, un fenomen tan complex com el sentiment de pertinença a una comunitat difícilment podia restar encotillat en els estrets límits de la crítica política. I així, la racionalitat de les reivindicacions polítiques nacionals es va veure constantment travessada per altres idees menys proclius a ser codificades racionalment. Entre aquestes idees sorgeixen amb força les tradicions culturals del poble, però se sol oblidar amb massa freqüència el rerafons reaccionari d'aquestes tradicions. Ja ho assenyalava Rudolf Rocker: «Tot nacionalisme és reaccionari per essència, ja que pretén imposar a les diverses parts de la gran família humana un caràcter determinat segons una creença preconcebuda. També en aquest punt es manifesta el parentiu íntim de la ideologia nacionalista amb el contingut de tota religió revelada. El nacionalisme crea separacions i escissions artificials dins de la unitat orgànica que troba la seva expressió en l'ésser humà; alhora aspira a una unitat fictícia, que només correspon a un anhel, i els seus representants, si poguessin, uniformarien absolutament els membres d'una determinada agrupació humana, per destacar tant més el que la distingeix dels altres grups. En aquest sentit, l'anomenat «nacionalisme cultural» no es diferencia en cap manera del nacionalisme polític, les aspiracions de domini de les quals han de servir, generalment, de fulla de parra. Ambdós són espiritualment inseparables i representen només dues formes distintes de les mateixes pretensions.»<sup>7</sup>

No obstant això, els anarquistes no van ser enemics de defensar aquells aspectes de les particularitats d'una determinada comunitat que no estigués en contradicció amb la seva ideologia. Pel que fa a la llengua, eren partidaris de potenciar la diversitat lingüística, però sense fer-ne una ideologia, ja que per als anarquistes l'idioma no és més que una forma de comunicació humana; per això es mostraren també fervents partidaris d'una llengua comuna universal que permetés l'estreyniment dels llaços entre les diferents comunitats del planeta.

En un comunicat enviat pels internacionals de Sant Sebastià al Comitè Federal s'anunciava que «tracten de posar-se d'acord amb tots els bascos i navarresos, per publicar un periòdic de propaganda i que dediqués una secció per a l'idioma basc, a fi i a efecte que les idees de la nostra Associació es desenvolupin als més recòndits caserius de la muntanya.»<sup>8</sup>

L'historiador català Josep Termes també va constatar aquest aspecte del moviment obrer català, el qual «encara que no va prendre partit oficialment en defensa de la llengua catalana [...], és evident que en la propaganda oral, en el míting, es va utilitzar exclusivament el català.»<sup>9</sup>

Des d'un enfocament més emotiu que racional s'expressava Jaume Bausà sobre aquest tema en *Avenir*, una de les revistes anarcocatalanistes sorgides en els primers anys del segle XX: «És possible que una idea germinada en cervells d'una altra raça produeixi'l desvetllament d'algunes intel·ligències d'una raça diferent, és dir, pot ser el punt de partida de generoses aspiracions de millorament social; però pera que's transformi en ideal viscut, en creencia ardenta de la que se'n desitja la realisació, és precis que s'encarni am les seves propies sensacions, les mateixes del poble que le haurà donat la seva personalitat; i un cop aquella primitiva idea hagi passat a les venes de la nova raça, parleu al poble, aleshores, am les mateixes paraules que ell usa pera expressarne les seves aspiracions...»<sup>10</sup>

Tanmateix, convé no deixar-se induir a equívocs per motius que poc tenen a veure amb la rel del problema que tractem. Com bé assenyalava el grup *Etcétera* de Barcelona:

«Enfront d'aquesta realitat de la dominació totalitzadora del capital, executada per l'Estat espanyol, la intervenció emancipadora exigeix renunciar a la nostàlgia i al prejudici d'una identitat fundada en la mitificació transcendent del lloc on ens neixen i de la llengua que ens instrueixen a acatar les lleis del costum i de la tradició. Desmitificar la llengua per recuperar-la en la pràctica real i comunicativa de les gents, més enllà de la seva instrumentalització com a categoria fetitxitzada de l'esperit nacional.»<sup>11</sup>

Però, al marge de consideracions més o menys sentimentals sobre determinades qüestions, el greu problema històric que se li va plantejar a l'anarquisme en aquest país va ser la recerca d'una síntesi adequada entre les aspiracions de les comunitats «oprimides» i la defensa sense paliatius del seu internacionalisme proletari. Alguns historiadors han pretès liquidar el problema reduint-lo als seus aspectes polítics i presentant-lo com a una paradoxa. El professor Álvarez Junco, recollint certes afirmacions de Pérez Solà, conclou que «els anarquistes fins i tot arribaren a mostrar-se més desconfiats davant del nacionalisme "burgès" català que davant de la unitat nacional espanyola, acceptada amb moltes menys reticències.»<sup>12</sup>

Aquesta forma maniquea de presentar el problema no contribueix precisament a superar els tòpics que la historiografia ha anat perpetuant. En l'actualitat se segueix fent un ús similar del concepte de nació i, així, el nacionalisme espanyol pot combatre les tendències nacionalistes perifèriques, vetllant conscienciosament per la seva hegemonia.

Fa alguns anys, el grup *Etcétera* de Barcelona ho resumia de forma brillant en analitzar el conflicte basc: «Són les formes de la dominació del capital, generadores d'identitats vinculades a la circulació general de mercaderies, les que arraconen, en última instància, la cultura basca, fent-la aparèixer com una cosa ancestral i anacrònica enfront del discurs modernitzador, perfectament sincronitzat amb l'evolució del capital transnacional, de l'Estat espanyol que ha tret partit de l'avantatge històric que suposa l'exercici del Poder i la seva consolidació com a Estat

internacionalment reconegut. És així com l'Estat espanyol escamoteja el seu propi atavisme ultranacionalista sota una pràctica capitalista oberta a les més modernes formes de la dominació transnacional capitalista. D'aquesta manera, el nacionalisme espanyol, en tant que garant de l'"ordre interior", és perfectament funcional dins de l'anomenat mercat global.»<sup>13</sup>

Per a qualsevol que analitzi la qüestió sense prejudicis, resulta evident que l'anarquisme, defensor de l'autonomia individual o col·lectiva i partidari dels municipis lliures, i per consegüent contrari a qualsevol forma d'autoritat, mai no podria enfrontar-se al desig d'emancipació de qualsevol comunitat. En aquest terreny la complexitat del problema es presenta quan ha de dilucidar-se si aquesta emancipació ha d'assolir-se instaurant una nova forma d'opressió o bé ha de fer-se alliberant-se de totes les opressions.

El ja mencionat grup *Etcétera* ho definia clar com la llum del dia fent referència al País Basc: «Perquè, de què estem parlant quan ens referim al dret d'autodeterminació del poble basc?, del dret d'uns professionals de la política a gestionar i administrar la vida, la llengua i la cultura dels seus



Berneri

congèneres, la identitat dels quals es funda en la invenció miticoarqueològica d'un origen (prehistòric) comú?, o de l'autodeterminació de la subjectivitat basca que busca l'emancipació dels entrebancs que li impedeixen exercir la lliure determinació del seu propi projecte existencial? És possible una afirmació de la identitat en clau estrictament nacionalista sense que, més prest o més tard, derivi vers una pràctica tan perversa com la portada a terme per l'Estat espanyol en el procés d'espanyolització de la Península Ibèrica i sense que comporti un procés de depuració ètnica o de reetnificació, com succeeix als Balcans?»

Aquest és, a grans trets, el problema que es planteja en enfrontar-se al fet nacional i va ser també el problema al qual va haver d'enfrontar-se l'anarquisme en la seva evolució històrica. Per descomptat no mancaren intents de fer compatibles les aspiracions de l'anarquisme amb el catalanisme popular<sup>14</sup>, però els qui en un primer moment abanderaren les reivindicacions del catalanisme —la fracció més reaccionària de la burgesia— no facilitava la tasca als qui ho intentaren. Aquesta va ser precisament la pretensió de Llunas i Pujals, ja que «no es tractava únicament de definir-se com a nacionalista, sinó fonamentalment de treure credibilitat al projecte dels sectors conservadors.»<sup>15</sup> També ho intentaria el grup d'anarcocatalanistes reunit entorn de la revista *Avenir*, amb Felip Cortiella al front, a la primera del segle XX, però amb resultats força frustrants.

La revista *Bicicleta*, sorgida al començament dels anys de l'anomenada transició, advertia que la «qüestió nacional» era encara una assignatura pendent del moviment anarquista: «L'anomenada "qüestió nacional" va ser un problema que, si bé tractat per alguns teòrics de l'anarquisme (Bakunin, Kropotkin, Rocker, etc.) de manera uns cops parcial i altres vegades pràctic, no obtingué el ressò que hagués hagut de tenir entre els llibertaris donada la seva importància global en l'època de les descolonitzacions i lluites d'alliberament nacional. És aquest un pesant llast que hem de solucionar avui els cenetistes d'una manera global, clara i

urgent. No manquen en la nostra organització principis i mètodes que puguin ajudar-nos a resoldre el problema en la més clara línia llibertària.»<sup>16</sup>

Però no és només l'anarquisme qui té pendent la resolució d'aquest espinós assumpte, ja que és un problema que afecta tothom que estigui interessat a trobar una solució adequada a l'opressió del Capital i també de l'Estat en totes les seves manifestacions. I com assenyala el grup *Etcétera*: «D'aquí que sigui necessari un acte de radicalitat crítica per articular l'autodeterminació de la subjectivitat basca (de les seves llengua, cultura i formes d'organització social), és a dir, de la subjectivitat que es vol realment dintre seu, despresa de les connotacions espanyolitzadores tant com de les transmeses per la dominació del capital, que decreta la dissolució de totes les formes culturals remembrades. En aquest sentit, l'afirmació de la identitat basca (però també la de les altres col·lectivitats) sobrepassa els

termes de la identitat nacional nostàlgica i transcendent, per constituir-se com a identitat la natura de la qual és inseparable del fet capitalista. És a dir, de la capitalització de la subjectivitat, en virtut de la qual tota experiència humana tendeix a convertir-se en valor de canvi, en forma de mercaderia, i la condició humana mateixa apareix substancialment reduïda a la forma de ser força de treball, valor de canvi dins del procés transnacional de producció de mercaderies que inclou els trets remembrats de la identitat pretèrita.»<sup>17</sup>

Sobretot en l'actual estat de desenvolupament del Capital. La seva deslocalització ha aguditzat les seves contradiccions amb l'Estat i ha sumit en una greu crisi l'Estat-Nació en arrabassar-li un dels principals pilars de sustentació legitimadora. En aquest més que probable enfrontament per seguir defensant el territori de l'opressió, la nostra crítica ha d'aguditzar-se necessàriament per fer amb cura dissecció d'un procés en el qual es podria arribar a creure que l'Estat podria convertir-se en el garant de les nostres llibertats, tal com assegura la litúrgia democràtica.

*Paco Madrid*



# Bibliografia

- *Actas de los consejos y comisión federal de la Región Española (1870-1874)* (1969), Barcelona, Universitat de Barcelona, 2 volums.
- ÁLVAREZ JUNCO, José (1976), *La ideología política del anarquismo español*, Madrid, Siglo XXI.
- ÁLVAREZ JUNCO, José (1984), «Les anarquistes face au nationalisme catalan (1868-1910)», *Le Mouvement Social* (París), 128 (jul-set 1984), 43-58.
- BAUSÀ, Jaume (1905), «Importància del llenguatge para l'assimilació d'idees», *Avenir* (Barcelona), 1 (4 març 1905), 2.
- BERNERI, Camillo (1964), *Pietrogrado 1917. Barcellona 1937*, Milà, Sugar.
- *Bicicleta* (1977): «El problema nacional», Madrid, 0 (juliol 1977).
- *Etcètera* (1996). *Correspondencia de la guerra social*. Barcelona (desembre 1996).
- LORENZO, Anselmo (1899), «Ni catalanistas ni bizcaytarras», *La Protesta* (Valladolid), 1, 9 (29 setembre 1899), 1.
- OLIVÉ SARRET, Enric (1986), «El nacionalisme de Josep Lluas i "La Tramontana", periòdic vermell», *L'Avenç* (Barcelona), 94 (juny 1986), 16-19.
- OLIVÉ SARRET, Enric (1987), «L'anarquisme i el catalanisme. Entre el mite i la confusió», *L'Avenç* (Barcelona), 102 (març 1987), 5.
- ROCKER, Rudolf (1977), *Nacionalismo y cultura*, traducció de l'alemany de Diego Abad de Santillán, Madrid, La Piqueta.
- TERMES ARDÉVOL, Josep (1977a), *Anarquismo y sindicalismo en España. La Primera Internacional (1864-1881)*, Barcelona, Crítica.
- TERMES ARDÉVOL, Josep (1977b), *Federalismo, anarcosindicalismo y catalanismo*, Barcelona, Anagrama.
- VICENTE IZQUIERDO, Manuel (1999), *Josep Lluas i Pujals (1852-1905). La Tramontana i el lliure pensament radical català*, Reus, Associació d'Estudis Reusencs.

# Notes

1. Encara que el llibre va ser escrit en alemany, la seva primera edició es va realitzar a Espanya el 1936, traduïda al castellà per Diego Abad de Santillán. L'última edició en castellà publicada en aquest país és la de La Piqueta (Madrid, 1977), completament exhaurida des de fa anys. Aquesta darrera edició és la que aquí faré servir.
2. ROCKER, Rudolf (1977), 249.
3. BERNERI, Camillo (1964), 184.
4. ROCKER, Rudolf (1977), 252.
5. ÁLVAREZ JUNCO, José (1976), 247-248.
6. LORENZO, Anselmo (1899).
7. ROCKER, Rudolf (1977), 266.
8. *Actas de los consejos y comisión federal de la Región Española (1870-1874)* (1969), I, 306.
9. TERMES ARDÉVOL, Josep (1977a), 124.
10. BAUSÀ, Jaume (1905). Respectem la grafia prenormativa original.
11. *Etcètera* (1996), 26.
12. ÁLVAREZ JUNCO, José (1984), 57. Vegeu la interessant rèplica a aquest article en OLIVÉ SARRET, Enric (1987), fent al·lusió a la diferent sensibilitat que mostren els historiadors que treballen des de Madrid i els historiadors catalans en encarar l'estudi del fenomen nacionalista.
13. *Etcètera* (1996), 25-26.
14. Malauradament no existeixen molts estudis que aprofundeixin en aquesta qüestió. L'estudi de TERMES ARDÉVOL, Josep (1977b) va ser un dels pioners. Molt interessant el treball de VICENTE IZQUIERDO, Manuel (1999), sobre Josep Lluas, un dels primers internacionalistes que van intentar conciliar l'anarquisme amb les aspiracions nacionals catalanes. L'article d'OLIVÉ SARRET, Enric (1986), incideix de manera particular en l'anarcocatalanisme de Lluas.
15. OLIVÉ SARRET, Enric (1986), 19.
16. *Bicicleta* (1977).
17. *Etcètera* (1996), 26.



# LA RELIGIÓ LAICA

D'ençà que es va comprendre que hi havia formes més eficaces de controlar el pensament, es va abandonar la guillotina com a antigalla. Si la gent té separat el cap del tronc no pot veure el televisor. Robespierre no és compatible amb el *zapping*. Molt xereca ha de ser la televisió a les Gàl·lies quan és necessari prohibir a les nines musulmanes que es cobreixin la testa amb les seves teles i vels. Quan Roma era metròpoli de l'Imperi es deia allò que s'havien de repartir les ofrenes entre el Cèsar i Déu, i tot seguit es va elevar el Cèsar a la categoria de divinitat, i més tard es va fer del Papa un Cèsar. I és que en qüestions de Poder el que cal és el monopoli, i es porta molt malament això del politeisme. La polèmica ja fa anys que va quedar resolta: Cèsar és Déu, i viceversa. Però heus aquí que se'ns ha omplert l'Imperi de bàrbars amb religions bàrbares, i, és clar, s'han de tornar a proclamar edictes. Queda prohibit, doncs, acudir a les misses escolars amb el cap tapat segons el ritus bàrbar. Aquestes nines i els seus vels han palesat que els nostres laics escolars porten uniforme. Tal vegada podria solucionar-se la qüestió sense acudir a edictes. N'hi hauria prou amb proposar a les empreses Nike, Adidas, Lacoste... que confeccionessin vels i els venguessin als preus astronòmics usuals, i fins i tot els equips de futbol podrien estampar els seus colors a les peces tèxtils de la discòrdia; així les nenes bàrbares oferirien les teles al seu Déu i al laic allora, tot assimilant-se ambdós de bell nou.

Déu no pot ser vertader si no hi ha almenys un altre que sigui el fals. El que ve succeint és que el fals deu ser a Falsolàndia, just en els confins de l'Imperi del vertader, i d'aquesta forma es pot justificar la permanent evangelització dels infidels. Els missioners de la religió vertadera, els executius de les multinacionals, s'afanyen a portar la bona nova als pagans, i aquest no sempre ho agraeixen. Però ja se sap que les guerres només són dolentes quan l'escenari és el

menjador de casa, mentre succeeixin a terres bàrbares fins i tot són convenients. Sembla ser, no obstant això, que no basta amb l'evangelització tova i de baixa intensitat, que diria Arzalluz, i portem ja dues noves croades en els últims anys. El Sant Grial no va ser trobat pels croats, com tampoc ara no s'han trobat les armes de destrucció en massa, per això no queda més remei que seguir insistint. Del que no es troba només podem deduir que no s'ha trobat. Tots, com l'apòstol Tomàs, el primer empirista de la nostra era, volent posar el míssil a la nafra.

Els infidels, que no estan en disposició de respondre amb croades, han decidit aterrir-nos posant bombes a trens i escoles, i disparant a infants que corren espantats. Cal tenir molta fe per això! I, mentre, el vell poble elegit va destruint veïns, aprofitant que els croats causen destrosses a l'altra banda. Cal ser molt elegit per això!

A ca nostra, l'Església catòlica, mai no suficientment domada, es resisteix a abandonar els caps de pot que té assentats en l'ensenyament públic. Que la religió sigui una assignatura ja posa de manifest que els negocis divins no marxen afortunats. Si Déu és arreu, com tindrà només una assignatura? Resignació, germans. Almenys la coartada de la Religió com a àrea d'estudis permet enviar comissaris teològics dependents de l'Episcopat per impartir-la. Com el Regne d'Espanya és un país de marcada tradició catòlica... Idò ben igual podria impartir-se una assignatura de crema de convents i reconversió de temples en cafès i teatres, de la qual disposem també d'una important tradició. El comunisme té una gran tradició als antics països de l'Imperi soviètic, per tant el PCUS podria impartir l'assignatura de Política i contractar els professors adequats per exercir aquest magisteri. No cal dir que en l'assignatura s'abordarien totes les ideologies polítiques... Si es discutís l'existència de tal assignatura, el Partit amenaçaria a treure els infants al carrer enfundats en samarretes amb la imatge del Che.

El laïcisme s'ha fet també religió, emparat gairebé sempre en la nova teologia psicopedagògica. Una assignatura de caràcter laicototalitari pot bastar a tall d'exemple, l'anomenada «Transició a la vida adulta i activa», que s'ofereix a educands de quart curs d'ESO. Només el nom posa els guixos de punta.

Com és sabut, això de les assignatures, això que la nova fe denomina «*parrilla* de matèries», va ser un invent de les mongetes irlandeses del segle VIII que van tenir l'ocurrència de desrucar els assilvestrats pagesos d'extramurs. Acostumades als seus rígids horaris d'oració i de feina, agafaren la dèria d'organitzar, a imatge i semblança de la vida monàstica, uns cursos a cop de campana, i inventaren la *parrilla*. I aquí seguim, torrant campanudament. Costa d'entendre, doncs, que es pugui tenir una ensenyança laica amb *parrilla* i impartir una assignatura i no ser monja... i ara que a molts instituts hi ha hort, idò ja em diran, *ora et labora*.

Els que ens anem guanyant la vida i el cel fent de monges estem condemnats a disputar a colzades la nostra part i temps d'oració; perquè, per a millor adobar l'afer, cada cop inventen alguna cosa més que rostit a la *parrilla*. No hi ha discussió radiofònica, televisiva o de taverna que no acabi amb el suggeriment compartit amb entusiasme de consens que el tema discutit hauria de ser una assignatura a l'escola. Com si manquessin assignatures! Que hi ha accidents de cotxe, doncs assignatura

d'educació vial; que la gent és cada cop més grollera, doncs assignatura d'urbanitat... Apa!, tothom a transitar per ser adults i actius, que és el model de santedat que persegueix la fe laica, no sigui que caiguem en el pecat de ser infants quiets.

*Ignasi de Llorens*



---

## NOTA DE LA REDACCIÓ

Des de fa uns quants números enviem el *Butlletí Estel Negre* en format pdf per correu electrònic a tothom que ens ho sol·licita. Si el voleu rebre, podeu escriure un e-mail demanant-lo a l'adreça electrònica de l'Ateneu ([estelnegre@nodo50.org](mailto:estelnegre@nodo50.org)). També hi podeu enviar totes les col·laboracions (articles, ressenyes, crítiques, debats, cròniques, dibuixos...) que vulgueu per al nostre-vostre butlletí. Salut!

**ANTI ©:** Si t'interessa piratejar alguna cosa d'aquest butlletí, no te'n tallis! Això sí, no t'oblidis si és possible de citar-ne la font d'informació.

L'Ateneu Llibertari Estel Negre només es responsabilitza dels articles sense firma o dels signats expressament per aquest col·lectiu. Les altres col·laboracions, personals o de grups, signades amb noms reals o ficticis, són responsabilitat exclusiva dels seus autors.

**LLEGEIX, AJUDA I DIFON EL BUTLLETÍ ESTEL NEGRE:** Això que tens a les mans no és cap objecte de consum. Si ja l'has llegit, no el llancis, passa'l a algun o alguna col·lega. També us hi podeu subscriure per 12 números fent-nos arribar 6 € (o 12 € si voleu fer una subscripció de suport) i nosaltres us enviarem el butlletí a ca vostra.

---

# A S S E M B L E E S

*Ateneu Llibertari Estel Negre: dijous a les 20.30 hores a l'Ateneu*

---

**CNT-AIT: dimarts a les 20.30 hores a l'Ateneu**

---

=====

**U N A F O R M A D E C O L · L A B O R A R**  
El Butlletí Estel Negre és obert a tothom. Desitgem i volem que tots i totes hi col·laboreu amb articles, notícies, comentaris, dibuixos, etc., i també en la seva distribució i difusió. Enrotlleu-vos-hi!

=====

**A L T R A F O R M A D E C O L · L A B O R A R**  
Amb aquest butlletí, i amb l'Ateneu en general, hi podeu col·laborar d'una forma econòmica, imprescindible per al seu funcionament, ingressant les quantitats que vulgueu en el compte corrent de *La Caixa* número 2100-0150-66-0103123620.

Sabem que aquestes retxes seran ben acollides, per la qual cosa us adonem les gràcies per endavant. Salut!



ATENEU LLIBERTARI ESTEL NEGRE

- ➔ LOCAL:  
Palau Reial, 9, 2on (Ciutat)
- ➔ PERMANÈNCIES:  
De dilluns a divendres  
de 19 a 22 hores
- ➔ TELÈFON: (971) 726461
- ➔ FAX: (971) 716391
- ➔ E-MAIL:  
[estelnegre@nodo50.org](mailto:estelnegre@nodo50.org)
- ➔ CORRESPONDÈNCIA:  
Apartat de correus 1566  
07080 Ciutat de Mallorca  
Illes Balears